

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บัญญัติว่า รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น พึ่งตนเอง ตัดสินใจในกิจการท้องถิ่น พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณสุขให้ทั่วถึง และเท่าเทียมกันทั่วประเทศ พัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อม ให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง ได้ระบุงบเงิน ภาษี เวลา และกิจกรรมโดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น (สมคิด เลิศไพฑูรย์. 2547 : 36) ในหมวดที่ 9 ตั้งแต่มาตรา 282 ถึงมาตรา 290 กำหนดให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ได้มาจากการเลือกตั้ง โดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่น โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. 2540 : 73-76)

ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีบทบัญญัติให้คณะกรรมการการกระจายอำนาจ บังคับใช้แผนการกระจายอำนาจ และแผนปฏิบัติการกำหนดขึ้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยภารกิจ จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชนสังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุนพาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (วุฒิสภา ดันไชย และธีรพรณ ใจมั่น. 2547 : 61-64)

การกระจายอำนาจ เป็นนโยบาย ด้านการบริหารราชการแผ่นดินให้มีการกระจายอำนาจภารกิจ และความรับผิดชอบ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่ง ก้าวหน้ามาโดยลำดับ แต่ยังไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายตามแผนการกระจายอำนาจได้ (แผนการกระจายอำนาจใหแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551. 2551 : 1-4) บวรศักดิ์ อุวรรณโณ กล่าวว่า การถ่ายโอนภารกิจ ถ่ายโอนไปได้เพียงร้อยละ 73.8 เท่านั้น ส่วนที่เหลือร้อยละ 26.2 ยังมีปัญหาโดยเฉพาะในด้าน

สาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นภารกิจของงานด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. 2553 : 5) และจากรายงานประจำปี พ.ศ. 2555 ของคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ภารกิจที่มีปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และมีพื้นที่ครอบคลุมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต จำนวน 3 ภารกิจ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จำนวน 3 ภารกิจ ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 ภารกิจ (คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. 2555 : 75) นอกจากนี้จากการศึกษาของ วสันต์ เหลืองประภัสร์และคณะ (2548 : 64) พบว่า ความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจดำเนินไปอย่างจำกัดมาก การถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ต่าง ๆ เกิดความสำเร็จเพียงบางด้าน และส่วนใหญ่แล้วภารกิจที่ถ่ายโอนยังคงกระจุกตัวอยู่ในกลุ่ม โครงสร้างพื้นฐาน และกลุ่มงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต

จากปัญหาเกี่ยวกับการกระจายอำนาจเข้าสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่กล่าวข้างต้น ยังไม่มีรายงานหรือการศึกษาใด ที่ระบุถึงสาเหตุปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการกระจายอำนาจเข้าสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ แต่อย่างไรก็ตาม มีการรายงานโดยกว้าง ๆ ว่าผู้นำและภาวะผู้นำมีความจำเป็นต่อความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น โกวิท พวงงาม (2544) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวขององค์กรบริหารส่วนตำบล ขึ้นอยู่กับ ผู้บริหารท้องถิ่น หรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้บริหารสูงสุด มีอำนาจและความรับผิดชอบ ต่อการนำพาไปสู่เป้าหมายแห่งการกระจายอำนาจ ด้วยการเป็นตัวแทนในการปกครองตนเอง และเป็นกลไกการบริหารงาน ที่สามารถตอบสนองความต้องการ ของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่วนไชยา ภาวะบุตร (2546 : 309) กล่าวว่า การบริหารกิจการใด ๆ ก็ตาม ผู้บริหาร ในฐานะเป็น ผู้นำจะต้องมีภาระหน้าที่ ที่จะต้องสร้างความร่วมมือ ร่วมใจ กันเป็นอย่างดี ในการทำงานร่วมกัน จึงทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ได้ แต่การที่ผู้นำ จะสร้างความร่วมมือ ร่วมใจนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย ผู้นำต้องมี ภาวะผู้นำ หรือคุณสมบัติอื่น ๆ เพียงพอเสียก่อน จึงจะทำได้

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยว ภาวะผู้นำ และเรื่องราวต่าง ๆ ของผู้นำให้เข้าใจ เป็นเรื่องที่จำเป็น เพราะ ผู้นำ กับ ภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ถ้าหากผู้นำคนใด ขาดภาวะผู้นำแล้ว ผู้นำคนนั้นก็จะมีผลในการปฏิบัติงาน ดังนั้น ภาวะผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมกลุ่มคน จูงใจคน

ไปยังเป้าหมายประการใด ประการหนึ่ง ทำให้ภาวะผู้นำ มีศักยภาพเป็นจริงขึ้นมา ปัจจัยสำคัญในการเป็นผู้นำ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

จากความสำคัญของ ภาวะผู้นำ มีนักวิจัยหลายคน ได้ให้คำนิยาม และจำแนกประเภทของภาวะผู้นำ เช่น สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และ กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์ (2555 : 4) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการในการนำและประสานบุคคลอื่น ๆ ทั้งที่เห็นตรงกัน และไม่ตรงกัน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ เบิร์นส์ (Burns. 1978) ผู้นำที่มุ่งเน้นการเสริมแรงอย่างเหมาะสม เป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Exchange Process) และภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) อันเป็นพฤติกรรม ความต้องการของมนุษย์ขั้นพื้นฐานเท่านั้น ต่อมาเบส (Bass. 1985) ได้สร้างแนวคิด ของ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงขึ้นมา และเป็นที่สนใจของนักวิชาการทางการบริหารอย่างแพร่หลาย ที่ทำให้มี การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในทศวรรษที่ 1990 อย่างแท้จริง (Avolio, Waldman & Yammarino. 1991) และต่อเนื่องมาถึงปี ค.ศ. 1991 เบส (Bass. 1991 ; อ้างถึงในกรดี อนันต์นาวี. 2551 : 39) ได้เสนอรูปแบบภาวะผู้นำแบบพิสัยเต็ม (The Full Range Model of Leadership) โดยวิเคราะห์จาก องค์ประกอบภาวะผู้นำ ตามรูปแบบภาวะผู้นำ ที่เคยเสนอในปี 1985 และพบภาวะผู้นำอีกรูปแบบหนึ่ง คือ ภาวะผู้นำแบบปล่อยเสรี (Laissez-Faire Leadership)

นอกจากนี้มีรูปแบบเกี่ยวกับภาวะผู้นำอีก 2 รูปแบบที่ได้รับความความสนใจไม่น้อยกว่ารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นั่นคือ คุณลักษณะผู้นำ และพฤติกรรมผู้นำ ซึ่งคุณลักษณะผู้นำ เป็นมุมมองที่เก่าแก่ที่สุด และเป็นมุมมองที่มุ่งไปที่ลักษณะผู้นำแต่ละคน ที่ทำให้เป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ได้ (Bateman & Snell. 2004 : 37) ส่วนพฤติกรรมผู้นำ เป็นทฤษฎีภาวะผู้นำ ที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญต่อการบริหาร โดย ผู้นำ ต้องแสดงบทบาทที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่กำหนดไว้ ซึ่งพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงนั้น มีความสัมพันธ์กับปัจจัย หรือบริบทต่าง ๆ ทั้งจากภายในหรือภายนอกหน่วยงาน ผู้นำหรือผู้บริหาร จึงมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จ หรือเพื่อความอยู่รอดของหน่วยงาน (อภิชาติ นามมุงคุณ. 2550 : 50)

จากประเด็นปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมา พบว่า การกระจายอำนาจ ภารกิจ และความรับผิดชอบ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความก้าวหน้ามาโดยลำดับ แต่ยังมีปัญหา และอุปสรรคมากมาย โดยเฉพาะ ด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านสวัสดิการ ด้านการศึกษา ด้านนันทนาการ ด้านการสาธารณสุข ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน ประธานกลุ่มพัฒนาสตรี ซึ่งก็เป็นผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน มีความเกี่ยวข้องและจำเป็น

อย่างยิ่งต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจเข้าสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาวะผู้นำในระดับบน มีความสำคัญต่อความรู้ความสามารถ แรงจูงใจ และทัศนคติในการทำงาน ในระดับล่างคือผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน จากเหตุผลดังกล่าว จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยภาวะผู้นำที่มีรูปแบบการศึกษา และการวิเคราะห์พหุระดับ ด้วยสมการถดถอยกรณี 2 ระดับที่เหมาะสม ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาค้นคว้า งานวิจัย เรื่อง “ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ตั้งคำถามการวิจัย ดังนี้

1. ประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยภาวะผู้นำ ใดบ้างในระดับ นายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. โมเดลพหุระดับ ปัจจัยภาวะผู้นำ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย มีความมุ่งหมายเพื่อ

1. ศึกษาประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำของนายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. สร้างโมเดลพหุระดับ ปัจจัยภาวะผู้นำ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบ ประสิทธิภาพการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีภาวะผู้นำ ที่ส่งผลต่อการรองรับการกระจายอำนาจ สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองให้ดีขึ้น
2. ทำให้ทราบ ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัจจัยภาวะผู้นำ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการกำหนดนโยบาย วางแผนการดำเนินการ กำหนดยุทธศาสตร์ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริหาร การสื่อสาร เพื่อให้การกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในระดับสูงขึ้นไป
3. เป็นประโยชน์ ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะนำไปเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การปฏิบัติราชการ และพัฒนาการดำเนินงาน ให้มีผลต่อการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยิ่งขึ้น
4. เป็นประโยชน์ ต่อผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ที่จะนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน ให้มีผลต่อการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. พื้นที่ที่ศึกษา

พื้นที่ที่ศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด ในจังหวัดบุรีรัมย์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 208 แห่ง (ระบบข้อมูลกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2556)

แบ่งเป็น เทศบาล จำนวน 60 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 148 แห่ง ซึ่งแต่ละเทศบาลหรือ องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยชุมชน/หมู่บ้าน รวมเป็น จำนวน 2,546 ชุมชน/หมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสัดส่วน ของประชากร โดยใช้ สูตรคำนวณของทาโร ยามานะ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 135 แห่ง แบ่งเป็นเทศบาล จำนวน 39 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 96 แห่ง และกลุ่มตัวอย่างที่เป็น ชุมชน/หมู่บ้าน จำนวน 405 แห่ง โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมจำนวน 270 คน ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 135 คน และผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน แห่งละ 12 คน รวมเป็น 1,620 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1. **ตัวแปรอิสระ** คือ ปัจจัยภาวะผู้นำ ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจาย อำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยภาวะผู้นำระดับนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

- การใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์
- การสร้างแรงบันดาลใจ
- การกระตุ้นทางปัญญา
- การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

1.1.2 ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน

- การให้รางวัลตามสถานการณ์
- การจัดการแบบกระทือร้อนภายใต้เงื่อนไขแบบยกเว้น
- การจัดการแบบเชิงรับภายใต้เงื่อนไขแบบยกเว้น

1.1.3 ภาวะผู้นำแบบปล่อยเสรี

- การให้อิสระแก่พนักงานกระทำการใด ๆ ตามที่ปรารถนา
- การให้อิสระแก่พนักงานอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจ

- การทำหน้าที่เพียงเป็นผู้ผ่านเรื่อง หรือค่อยๆ ว่าสมาชิกทำอะไร
- การบริหารงาน โดยแสดงบทบาทหน้าที่ของตนเองน้อยมาก

1.1.4 คุณลักษณะผู้นำ

- คุณลักษณะส่วนตัวของผู้นำ
- ด้านทักษะผู้นำ

1.1.5 พฤติกรรมผู้นำ

- พฤติกรรมที่เน้นผลงาน
- พฤติกรรมที่เน้นคนทำงาน
- พฤติกรรมที่เน้นการเปลี่ยนแปลง

1.2 ปัจจัยภาวะผู้นำระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ได้แก่

1.2.1 ความรู้ความสามารถ

- ความรู้ทั่วไป
- ความสามารถทำงานตามบทบาทหน้าที่

1.2.2 แรงจูงใจ

- ความสำเร็จของงาน
- การได้รับการยอมรับ
- ความรับผิดชอบ
- ลักษณะของงาน
- ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

1.2.3 ทักษะคติในการทำงาน

- โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน
- ลักษณะภายในงาน
- การกำกับดูแลงาน
- ลักษณะสังคมในการทำงาน
- ผลตอบแทน
- สภาพการทำงาน

2. **ตัวแปรตาม** คือ ประสิทธิภาพการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านสวัสดิการสังคม ด้านนันทนาการ ด้านการศึกษา และด้านการสาธารณสุข

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. **ปัจจัยภาวะผู้นำ** หมายถึง ปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ที่แสดงออกของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน ภาวะผู้นำแบบปล่อยเสรี คุณลักษณะผู้นำ พฤติกรรมผู้นำ ความรู้ความสามารถ แรงจูงใจ ทักษะคติในการทำงาน
2. **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง** หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านองค์ประกอบพฤติกรรม 4 ประการ คือ การใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความ เป็นปัจเจกบุคคล
3. **ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน** หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ อำนวยความสะดวก และได้ผลประโยชน์ตอบแทน ซึ่งประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ การให้รางวัลตามสถานการณ์ การจัดการแบบกระทื่อหรือรับภายใต้เงื่อนไขแบบขกเว้น และการจัดการแบบเชิงรับภายใต้เงื่อนไขแบบขกเว้น
4. **ภาวะผู้นำแบบปล่อยเสรี** หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการให้อิสระกระทำการใด ๆ ตามที่ปรารถนา การให้อิสระในการตัดสินใจ การทำหน้าที่เพียงเป็นผู้ผ่านเรื่อง หรือคอยดูว่าทำอะไร เป็นการ บริหารงานโดยแสดงตามบทบาทหน้าที่
5. **คุณลักษณะผู้นำ** หมายถึง ลักษณะที่แสดงออกของปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยลักษณะนั้นจะแสดงออกเป็น 2 ด้าน คือ คุณลักษณะส่วนตัวของผู้นำ และทักษะผู้นำ
6. **พฤติกรรมผู้นำ** หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมุ่งหาแบบพฤติกรรมที่ดีที่สุด ในการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผล โดยจำแนกเป็นพฤติกรรมผู้นำ ที่เน้นงาน พฤติกรรมผู้นำที่เน้นความสัมพันธ์ และพฤติกรรมผู้นำที่เน้นการเปลี่ยนแปลง

7. ความรู้ความสามารถ หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ด้านบทบาท สภาพทั่วไปความรู้ ความเข้าใจของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8. แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งที่สร้างความพึงพอใจในงานของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะงาน ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้าในตำแหน่ง ของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน

9. ทักษะในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึที่ดี ความพร้อม ที่จะแสดงออกในทางใดทางหนึ่ง ที่สัมพันธ์กับงานของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ได้แก่ โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน ลักษณะภายในงาน การกำกับดูแลงาน ลักษณะสังคมในการทำงาน ผลตอบแทน และสภาพการทำงานของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

10. นายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนให้เป็นผู้บริหาร ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรีเมือง นายกเทศมนตรีตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์

11. ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบ การปฏิบัติงานของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ประธานสภาเทศบาลเมือง ประธานสภาเทศบาลตำบล และประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์

12. ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ข้าราชการสูงสุดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่รับนโยบายมาจากนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาบริหารจัดการต่อ ได้แก่ ปลัดเทศบาลเมือง ปลัดเทศบาลตำบล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์

13. ผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน/หมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านให้การยอมรับ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน ประธานกลุ่มพัฒนาสตรี และประธานกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดบุรีรัมย์

14. ประสิทธิภาพการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต หมายถึง ผลการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรองรับการกระจายอำนาจ ตามแผนภารกิจที่กำหนด ได้แก่ แผนภารกิจด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านสวัสดิการสังคม ด้านนันทนาการ ด้านการศึกษา และด้านการสาธารณสุขในจังหวัดบุรีรัมย์

15. ประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมอาชีพ หมายถึง ผลการรองรับการกระจายอำนาจ ภารกิจด้านการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยงานส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ

ได้แก่ กลุ่มอาชีพงานสนับสนุนกิจกรรมหมู่บ้าน เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง งานการฝึกอบรมอาชีพ และงานการสำรวจความต้องการในการพัฒนาอาชีพ

16. ประสิทธิภาพด้านสวัสดิการสังคม หมายถึง ผลการรองรับการกระจายอำนาจภารกิจด้านสวัสดิการสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย งานการสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนการสอน และเครื่องเล่นประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก งานการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุ และเงินเพิ่มพิเศษในภาวะเศรษฐกิจถดถอย งานการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ และงานการส่งเสริมพัฒนาองค์กรประชาชน (ตามโครงการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน)

17. ประสิทธิภาพด้านนันทนาการ หมายถึง ผลการรองรับการกระจายอำนาจภารกิจด้านนันทนาการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย กิจกรรมการจัดหาอุปกรณ์กีฬา งานการก่อสร้างลานอเนกประสงค์ และสนามกีฬา โครงการลานกีฬาอเนกประสงค์ระดับตำบล และงานการจัดการสวนสาธารณะ

18. ประสิทธิภาพด้านการศึกษา หมายถึง ผลการรองรับการกระจายอำนาจภารกิจด้านการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย การจัด โครงการถ่ายโอนกิจกรรมอาหารเสริม (นม) งานการจัด โครงการอาหารกลางวัน งานการดำเนินงานที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และงานการจัดการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ หรือศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนระดับเขต

19. ประสิทธิภาพด้านสาธารณสุข หมายถึง ผลการรองรับการกระจายอำนาจภารกิจด้านสาธารณสุข ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย งานการปฏิบัติการเฝ้าระวังและดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในท้องถิ่น การจัด โครงการประกันสุขภาพเพื่อดำเนินการตามนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า งานส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และงานการจัดหาและพัฒนา น้ำสะอาด

20. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง เทศบาลเมือง (ทม.) เทศบาลตำบล (ทต.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในจังหวัดบุรีรัมย์

21. โมเดลทุกระดับ หมายถึง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ 2 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 คือ ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน และระดับที่ 2 ปัจจัยภาวะผู้นำของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสานสภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแปรไคบัง ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์